

2015-02-15
Version 2.4

Skötselplan för Täljövikens strandängar

Österåkers kommun

ARBETSVERSION

Skötselplan för Täljövikens
strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Österåkers Näs fastighets AB och Österåker kommun

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Slutversion: 2015-02-15

Uppdragsansvarig: Magnus Nilsson

Medverkande:

Foton: Om inget annat anges: Magnus Nilsson, Ekologigruppen AB. Foton med angivet Magnus Nilsson som fotograf (fågelfoton) ägs av fotografen och får ej spridas utanför rapporten utan tillstånd.

Illustrationer spånger för rekreation: Ellenor Martinsson, Ekologigruppen AB

Kartor: Magdalena Möne, Ekologigruppen AB

Internt projektnummer: 6790

Bilder på framsidan från Täljöviken

Innehåll

Innehåll	3
Sammanfattning	4
Syfte med skötselplanen	5
Administrativa data	5
Planer och förordnanden	6
Lagskydd	6
Översiktlig beskrivning	7
Nuvarande och historisk markanvändning	7
Kulturmiljövärden	8
Berggrund och jordarter	9
Naturtyper i området	9
Vattenområden (ingår ej i skötselplanen)	9
Karta över naturtyper	10
Strandängar och vassbälten	11
Åkermark	13
Lövskog och alkärr	13
Naturvärden	15
Värden för biologisk mångfald	15
Värdefulla naturområden inom norra planområdet	16
Fågelliv	18
Övrigt djurliv	20
Rekreationsvärden	20
Plan för restaurering och skötsel	21
Övergripande mål för skötseln	21
Målbild för Täljövikens biologiska värden	21
Målbild för Täljövikens kulturhistoriska värden	21
Målbild för Täljövikens rekreationsvärden	22
Riktlinjer för skötseln	24
Skötselområden	25
Skötselområde 1: Strandängen	26
Skötselområde 2. Slätteräng / Kultiverad betesmark	30
Skötselområde 3: Gräsyta för lek	32
Skötselområde 4: Vassområde	33
Skötselområde 5: Buskmark i nordväst	37
Skötselområde 6. Alkärr	37
Skötselområde 7. Åkerholme.	38
Skötselområde 8: Berg vid strandängen närmast Näsudden	39
Artinriktad skötsel	40
Uppföljning av skötsel	41
Hävd av strandängarna	41
Påverkan från aktivitet på spänger och stig	41
Referenser	42

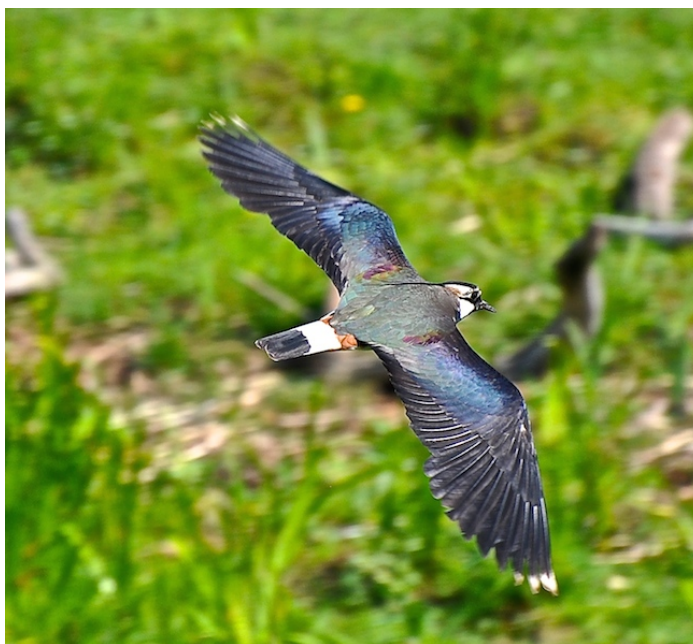
Sammanfattning

I arbetet med detaljplan för Näsängen på norra sidan av Täljöviken, som innefattar ny bebyggelse, görs en skötselplan för natur- och rekreation. I samband med detta har Österåker kommun beslutat att göra en skötselplan även för den södra delen av viken med fokus på rekreation och naturvärden utmed stranden. Denna rapport innefattar därför båda sidorna av Täljöviken.

Området präglas av tidigare och nuvarande hävd och åkerbruk, men delar har bitvis växt igen under tider av minskat bete och syftet är nu att återskapa öppna strandängar. På så sätt ska området göras tillgängligt och attraktivt för besökande samt få ett ökat värde för biologisk mångfald. Norra sidan brukas idag med åkerbruk och här hävdas delar av strandängarna ut mot Näsholmens naturreservat. Andra delar har dock haft sämre hävd. Markerna på Täljövikens södra/sydvästra sida har trots utebliven hävd, höga (potentiella) naturvärden som idag består av breda vassbälten, igenvuxna strandängar, kultiverad betesmark, buskmarker och alkärr.

Förhoppningen är att skyddsvärda fåglar som behöver hävdade strandängar ska komma tillbaka liksom på sikt även hävdgynnade växter. För att kunna åstadkomma detta krävs ett omfattande restaureringsarbete där delar av vassen röjs bort med amfibiegående slåttermaskin och rotfilten trycks ner med hjälp för att på så sätt återskapa en större strandäng och eventuellt en blå bård (öppet vatten) mellan strandäng och vass. Likaså röjs unga lövträd bort och tuvor av fr.a. tuvtåtel fräses bort för att få nytt frisk bete. För att bibehålla detta krävs sedan återkommande röjningar och framför allt ett tillräckligt intensivt bete av förslagsvis Highland cattle. De vasskrävande fåglarna som rörsångare och sävsångare som idag finns, ska också kunna finnas kvar. Likaså ska skäggdoppingen ha fortsatt möjlighet till häckning i den skyddade havsviken.

Anordningar för friluftslivet planeras i form av bl.a. anlagda gångstigar utmed strandängarna. Vidare föreslås spänger genom alskogen på södra sidan, liksom rastplats, plattform och eventuellt fågeltorn för fågelskådning, passager genom djurstängsel och cykelväg utmed Svinningevägen m.m. Dessa anordningar innebär rekreationsmöjligheter för både boende i nya stadsdelar och förbipasserande. Gångstigarna ingår i ett sammanhang som också inbegriper Långhundraleden, vilken går vidare åt nordväst till Lillträsk och Storträsk m.m.

Figur 1. Tofsvipa är en vadare som påträffats vid Täljöviken och som trivs i odlingslandskap, gärna både åkermark och betade strandängar. Foto: Magnus Nilsson

Syfte med skötselplanen

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

I samband med arbete med ny detaljplan för Täljövikens strandnära delar, har en naturvårdsinriktad skötsel föreslagits för vikens innersta stränder. Innanför norra strandområdet planeras en ny stadsdel som en del av den föreslagna utvecklingen av Åkersberga tätort. I södra delen planerar Österåker kommun en natur- och rekreationsyta. Skötselplanen har som utgångspunkt att strandängarna och omgivande naturtyper skall återskapas som en vacker och omväxlande del av innerskärgården med ett värdefullt djur- och växtliv och förbättra vikens värden för fiskfaunan. Strandängarna behöver därför restaureras och skötas kontinuerligt. Att hålla landskapet öppet syftar även till att förstärka och tydliggöra områdets kultur- och skönhetsvärden, som ett tätortsnära naturområde med ökad betydelse för allmänhetens friluftsliv i Österåkers kommun.

Skötselområdet är ca 150 ha stort och ligger runt Täljöviken, ca 2 km söder om Åkersberga centrum i Österåkers kommun. Området avgränsas av Täljöviken i norr och, Svinninge i söder och Svinningevägen samt skogsklädda berg i väster

Administrativa data	
Namn	Stränder runt Täljöviken
Skyddsform	Planlagd natur inom detaljplan
Län	Stockholms län
Kommun	Österåkers kommun
Markägare	Österåkers Näs fastighets AB, Österåker kommun m.fl.
Förvaltare	Österåkers kommun
Skötselansvarig	Österåkers kommun
Prioriterade bevarandevärden	Strandäng med för strandängen karaktäristiskt djur- och växtliv samt fisk. Kulturhistoriska värden knutna till markanvändningen. Rekreations- och landskapsbildsvärden knutna till det öppna landskapet med vattenkontakt.
Markslag	Strandäng, vassområden, nyskapad slätteräng, grund havsvik

Planer och förordnanden

Norra Täljöviken ingår som en del av den tätortsutveckling som föreslås i översiktsplan (Österåkers kommun 2006). I den regionala utvecklingsplanen RUF 2010, utpekas Åkersberga tätort och ett område kring Roslagsbanans sträckning som ”regional stadsbygd med utvecklingsmöjligheter”. Norra Täljöviken ingår i detaljplan som föreslår ny bebyggelse vid Täljöviken med ca 380 nya bostäder, samtidigt som området skall göras mer allmänt tillgängligt som rekreationsområde. Ambitionen är att både natur- och kulturvärden, samt vattenkontakt skall värnas och stärks. Skötselområdet är här planlagt som Natur samt Vattenområde.

Lagskydd

Riksintresset kust och skärgårdar

Täljöviken och Näshalvön ingår i riksintresset ”Kustområdena och skärgårdarna i Södermanland och Uppland” enligt Miljöbalkens 4:e kapitel. Möjligen kan det dock vara så att riksintresset avgränsas så att det inte berör Täljöviken (Österåkers kommun 2006), vilket dock inte är helt klarlagt (Länsstyrelsen i Stockholms län 2006). Riksintresset, i den mån det tillämpas, utgår ifrån de samlade värdena inom området, och poängterar särskilt att det rörliga friluftslivet och turismen ska främjas. Intresset ska inte utgöra hinder för tätortsutveckling, men får heller inte skadas på ett påtagligt sätt.

Strandskydd

Längs Täljöviken råder strandskydd om 100 meter på land och i vatten.

ESKO

Hela Näsudden med Täljöviken har i kommunens översiktsplan pekats ut som ”ekologiskt särskilt känsligt område” (ESKO) enligt miljöbalken.

Översiktlig beskrivning

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

Nuvarande och historisk markanvändning

Täljövikens stränder har en lång tradition av mänsklig aktivitet och bebyggelse, vilket inte minst det dryga tjugotal fornminnen invid gården Näs, på norra sidan, vittnar om. Här finns gravhögar, samt spår av bebyggelse och jordbruk, alltifrån bronsålder fram till våra dagar.

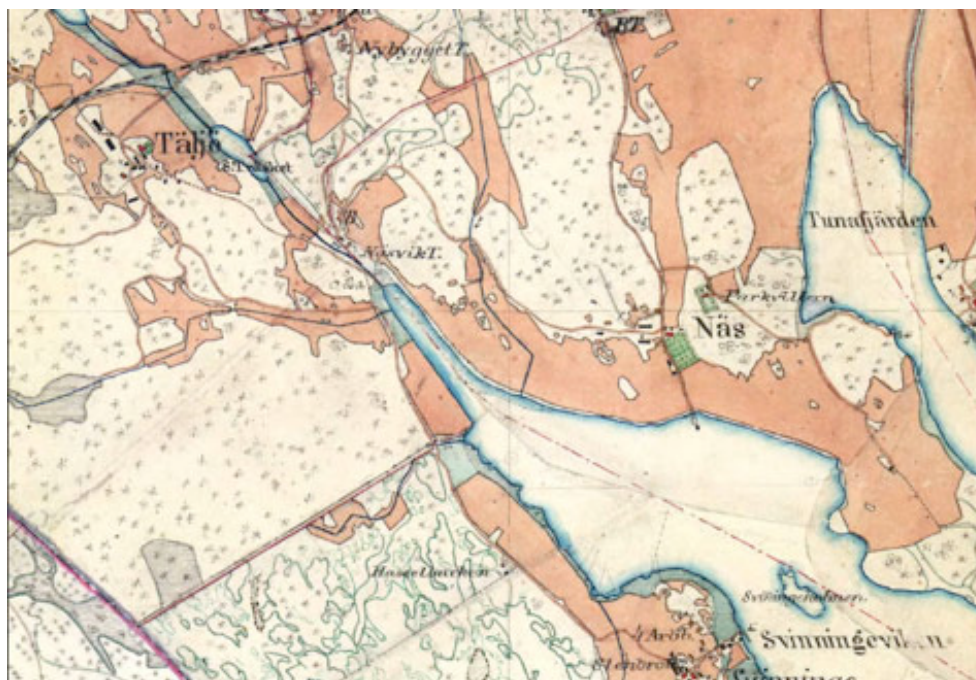
Underlaget vid skötselområdets strandängar och betesmarker består av lerjord i anslutning till en skyddad skärgårdsvik. Hela Täljöviken har rimligtvis varit en idealisk plats för bosättning och som erbjudit en mångfald av möjligheter att nyttja naturens resurser. Inte minst kustnära lerjord har varit eftertraktad i Stockholms skärgård som annars mest bjuder på kala berghällar eller tunn, stenig morän.

På storskifteskartan (nedan) från 1756 visas endast norra sidan av Täljöviken. Här var markavsnittet närmast vattnet slätteräng och längre upp på sluttningen där marken är torrare låg åkrar uppdelade i mindre parceller. På den här tiden släpptes betesdjuren på skogen och fick inte tillgång till åker och äng förrän säd var skördad och hö var bärgat. Det betyder att strandängarna knappast nyttjades för bete mer än under en kortare tid på sensommaren och början av hösten. Tyvärr saknas området söder om Täljöviken på kartan, men sannolikheten är stor att samma förhållande rådde här.

Figur 2. Karta upprättad i samband med storskiftet 1756. Närmast vattnet är ängsmark och längre norrut följer parceller av åkermark. Det som var strandängar 1756 följer i stora drag utbredningen av vad som i denna skötselplan föreslås återgå till en naturtyp av strandängar som hävdas genom slätter. Tyvärr saknas området söder om Täljöviken på kartan, men sannolikheten är stor att samma förhållande rådde här.

Häradskartan (nedan), som var den ekonomiska kartan för tiden vid sekelskiftet 1900, visar att sluttningarna längs Täljövikens stränder eventuellt då inte längre var slåttermark. Vid den här tiden var marken plöjd och nyttjad som åker. (Ett undantag är den del som numera utgörs av ett alkärr och som då var slåttermark.) En anledning till de möjligen torrare markförhållandena, är diket på södra sidan som är grävt genom de tidigare strandängarna och ån på norra sidan som på skifteskartan har ett naturligt lopp, men som nu är uträdd och grävd genom de tidigare strandängarna. Trots dräneringen var det sannolikt blött en stor del av vegetationsperioden på åkrarna närmast vattnet. Sannolikt släpptes kreatur på för så kallat efterbete, så snart säden var skördad eller höet bärgat. Då blev marken betad under någon, eller några, månader på sensommaren och tidig höst. Att utnyttja marken huvudsakligen för bete under hela vegetationsperioden ägde förmodligen inte rum förrän under 1900-talets senare del. Betet har nu upphört, men präglar fortfarande delvis strandområdet.

Figur 3. Utsnitt ur Häradskartan från 1901, vilken var den tidens ekonomiska karta som visar ägo gränser och markanvändning. Hela området söder om gården Näs, ända ner till vattnet, är uppodlat som åker. Likaså på södra sidan, men en smal bård av strandäng/vass finns dock närmast vattnet samt en del i mitten där bäcken rinner och som nu är askog.

Kulturmiljövärden

Området norr om Täljöviken har rikliga spår av äldre tiders bosättning och markanvändning. Främst är det inom den mer höglänta marken, i skogskanten och kring Näs gård, där de äldre fornlämningarna finns. Här finner man bland annat stensättningar och gravlämningar. En fornlämning finns även ut i vattnet, vilken är en spärranordning, sannolikt byggd för att kontrollera båttrafik uppmed ån i Täljövikens innersta del. Ån är nu grund och svårseglad, men på den tiden som spärranordningen byggdes var vattennivåerna betydligt högre. Ån som mynnar i Täljöviken utgjorde en av infarterna till den vattenled som kommit att kallas Långhundraleden och som var en viktig transportled upp från Trälhavet upp mot det som idag är Gamla Uppsala. Långhundraledens äldsta sträckning från Täljöviken till Stavaviken, med fornborgen på Gottsundaberget ovan Storträsket, utgör en kulturmiljö av stort kommunalt värde och med många upplevelsevärden representerade.

De hävdade markerna har också höga kulturvärden med spår av ett ålderdomligt odlingslandskap.

Berggrund och jordarter

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

Hela området består av samma typ av sprickdalslandskap som Stockholms skärgård. Berggrunden utgör rester av en för länge sedan nervitrad och avplanad bergskedja. Den består till övervägande del av vulkaniska urbergarter: graniter från bergskedjeveckningen, vilken till största delen förskiffrats och omvandlats till gnejsgranit. Intressant i området kring Täljöviken är att insprängt finns mörka bergarter, vanligen benämnda grönstenar. Grönstenar är så kallade rika bergarter som kan ge upphov till en artrik flora.

Grönstenen löper också som ett smalt stråk genom det inre av viken, och under Svinningevägen. Leran från den svallade moränen har avsatts längre ner på nuvarande åkermark, i form av postglacial lera, medan större delen av strandängarna runt Täljöviken ligger på lager av gyttjelera. Längst in i viken ligger svåmlera närmast vattnet. Detta är det normala förhållandet i sprickdalslandskapet med svallade bergssidor och dalar med avsatt lera som lämpar sig väl för odling.

Naturtyper i området

Vattenområden (ingår ej i skötselplanen)

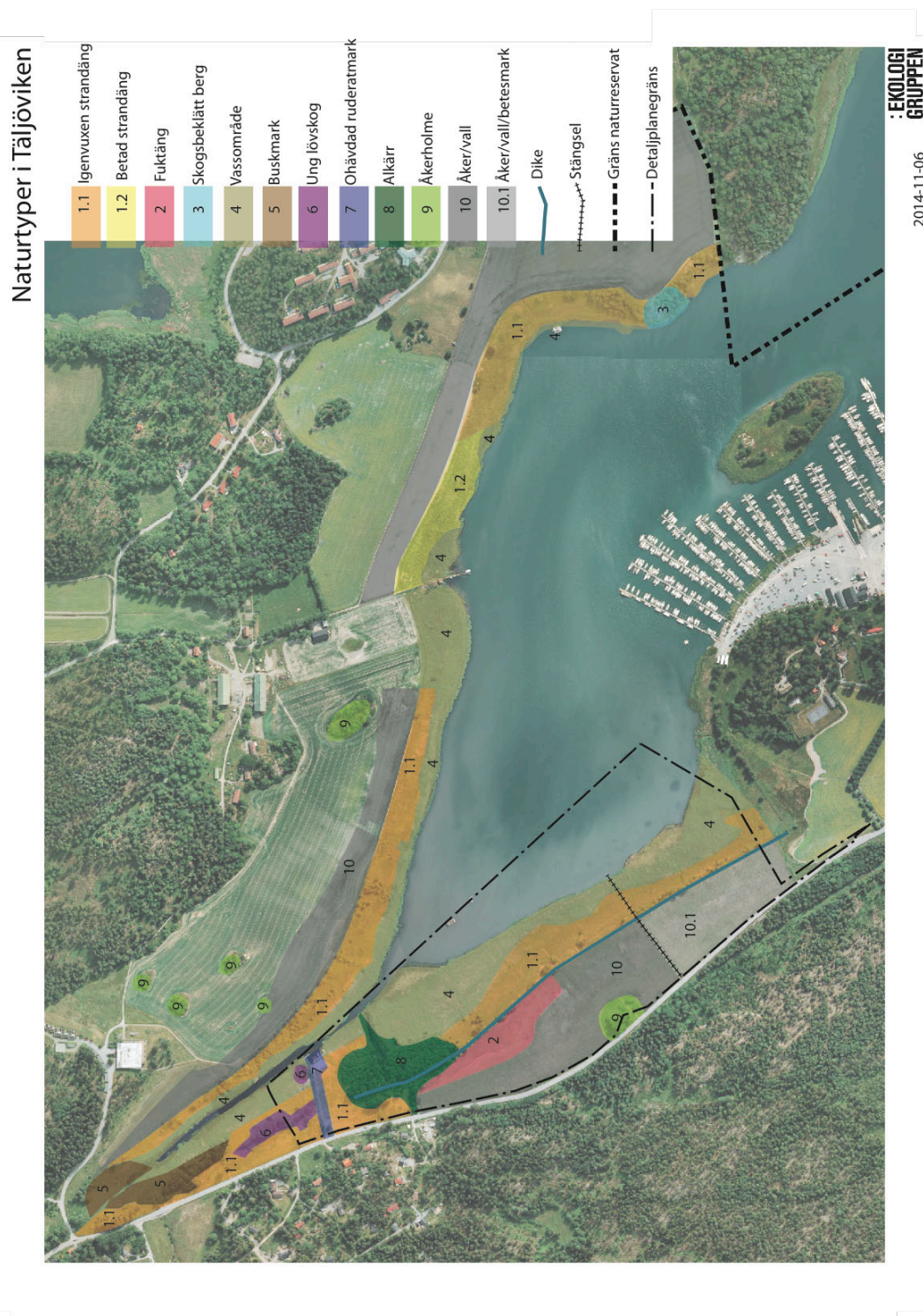
Vattnet i Täljöviken är grunt och överstiger bara i en begränsad del ett djup av tre meter. Vegetationsinventeringar av botten visar på hög täckningsgrad och riklig mängd av borstnate och axslinga (Naturvatten 2009), som båda indikerar höga halter av närsalter. Även om inga rödlistade eller ovanliga arter identifierats bedöms Täljöviken ha höga naturvärden. Främst är det den rika bottenvegetationen och de utbredda vassbältena som motiverar den höga klassningen av naturvärdet (Naturvatten 2009).

De fysikaliska faktorerna – grunt vattenområde med relativt opåverkade stränder och en å som mynnar i vikens innersta del, gör att Täljöviken sannolikt är en gynnsam miljö för fisk och fiskreproduktion. Att vattnet är fiskrikt indikeras av fiskande fågelarter som fiskgjuse, fisktärna och skäggdopping, vilka häckar i eller i närheten av viken (Ekologigruppen 2005). Vid fältbesök i oktober 2014 noterades 27 st rastande skäggdoppingar.

Figur 4. Täljövikens norra sida mot Näsudden.

Karta över naturtyper

Figur 5. Naturtyper vid Täljöviken.

Strandängar och vassbälten

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

Täljövikens stränder kantas av ett kontinuerligt vassbälte som varierar i mäktighet. På den södra stranden är vassbältet bitvis drygt hundra meter brett. På landsidan om vassbältet vidtar marken som regelbundet översvämmas och högre upp i terrängen den inte fullt så blöta fuktängen som tillsammans bildar strandängen och därefter åker/kultiverad betesmark. Dessa områden är relativt öppna eftersom de åtminstone tidvis hävdats.

Strandängarna norr om viken är delvis hävdade, men delar är tämligen igenväxta. Åt öster till mot Näsudden har delar av strandängarna restaurerats och djuren betar i anslutning till Näsuddens naturreservat. Samtliga partier av strandängarna söder om viken är mer eller mindre utan hävd, men innanför vassen finns fortfarande delvis öppna partier, präglade av det bete som pågått fram tills för uppskattningsvis 20 år sedan. Tuvtåtel, kärrtistel och kärrsilja utgör här de dominerande arterna samt bitvis älgört. Förutsättningarna för skyddsvärda djur och växter är sämre, men med rätt restaurering och skötsel kan man dock få tillbaka värden.

Figur 6. Täljövikens vasshav, från konferensgårdens brygga

Floran i strandängarna

Igenväxningen har medfört att den betesgynnade floran, som tidigare sannolikt var artrik, nu utarmats och istället domineras av ett fåtal igenväxningsarter. De flesta partier domineras helt av tuvtåtel, vass och älgört samt med stora inslag av kärrtistel och kärrsilja. Dungar av unga träd och buskar har etablerats på de gamla strandängarna, främst björk och klipbal.

Figur 7. Strandängarna på södra sidan Täljöviken håller på att växa igen. Tuvtåtel, kärtistel och kärrsilja är de dominerande arterna. Bilden tv från 2005, tagen mot norväst,. Bilden th är tagen mot sydost, 2014

Fågelliv vid strandängarna

Strandängarna erbjuder inte längre möjligheter åt vadarfåglar, änder eller piplärkor att häcka, eftersom de vuxit igen med högvuxen vegetation och saknar en blå bård av grunt vatten innanför vassen. Enligt artportalen, saknas observationer av skyddsvärda fåglar knutna till strandängar under häckningstid, förutom sydlig gulärta (VU) som observerats vid ett tillfälle 1986. Ängspiplärka noterades dock i oktober 2014 och bland vadare märks tofsvipa, enkelbeckasin och strandskata med enstaka par i områdets närhet, med dessa är inte lika beroende av välhåvade strandängar. Fåglar, knutna till vass, som sävsångare, rörsångare och sävsparv har däremot observerats 2014 samt skäggmes, 2003 (Ekologigruppen, 2006). Även arter knutna till buskmarker, som näktergal, buskskvätta och törnskata förekommer. Detta kan dock tyda på viss igenväxning. Under flyttningstider förekommer besök av rastande eller övervintrande fåglar. Brun kärrhök noterades under försommaren och hade ersatts av blå kärrhök på hösten. Likaså hade den på sommaren observerade törnskatan, på hösten ersatts med varfågel. Havsrör och fiskgjuse är andra rovfåglar som observeras över viken, strandängarna och kulturlandskapet.

Figur 8. Ängspiplärka (t v) uppskattar hävdade strandängar medan skäggmes kräver breda vassbälten med gammal vass. Foto: Magnus Nilsson

Åkermark

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

Ovanför strandängarna dominerar åkermark. På norra delen brukas åkern idag kontinuerligt av Näs gård. Mellan strandängarna och Svinningevägen på södra sidan, utgörs den öppna marken av en tidigare uppodlad friskäng, som nu nyttjas som åker/vall eller betesmark. Denna åker brukas oregelbundet och slås bitvis vissa eller varje år samt troligen med återkommande jordbearbetning. Längst i söder är en del inhägnad och betas åtminstone innevarande år med hästar. Åkerholmen vid vägen, tillsammans med andra randzoner i åkermarken, som diken och angränsande skogsbryn är betydelsefulla miljöer för många av växter och djur som lever i det öppna landskapet.

Figur 9. Den rödlistade hämplingen (VU) påträffades på norra sidan, vid allén till Näs gård och trivs i odlingslandskapet.

Lövskog och alkärr

Triviallövskog på södra sidan av Täljöviken, består av en smal bård av björk mellan åker och strandäng och ett lite större bestånd av björk och al har utvecklats på någon del av strandängen. Det största sammanhängande lövskogsområdet består av ett alkärr. Björkskogarna har uppkommit under senare delen av 1900-talet i det i övrigt öppna strandområdet, medan alen är något äldre, men förmodligen inte mer än ca 70-80 år. På häradskartan syns att området som nu består av askog tidigare varit ängsmark och ej odlats som övrig strandäng, kanske för att det varit för blött.

Figur 10. Södra udden av alkärret. (Se vidare stycket nedan.) Eventuellt en lämplig plats för fågeltorn.

Figur 11. Bilder från norra sidan Täljöviken. Den vänstra bilden visar obrukad åker i norr, med sumpskog åt höger (väster) och åkermark framåt åt söder. Den högra bilden visar ung sumpskog i norra delen av planområdet, med den lilla åkerlappen åt höger (öster).

Figur 12. Delar av strandängen som tidigare varit plöjd, men nu vuxit igen. Veketåg, tuvtåtel, krypven, vass och kärtistel dominerar (t v). Igenvuxen strandäng och vass (t h). Bilden tagen precis under kraftledningen i norra planområdet

Figur 13. Igenvuxen strandäng, ungefär under kraftledningen där tuvtåtel och grenrör dominerar (t v). Den högra bilden visar den igenvuxna strandängen till vänster i bild, medan den lilla åkerlappen i norra planområdet syns till höger.

Naturvärden

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

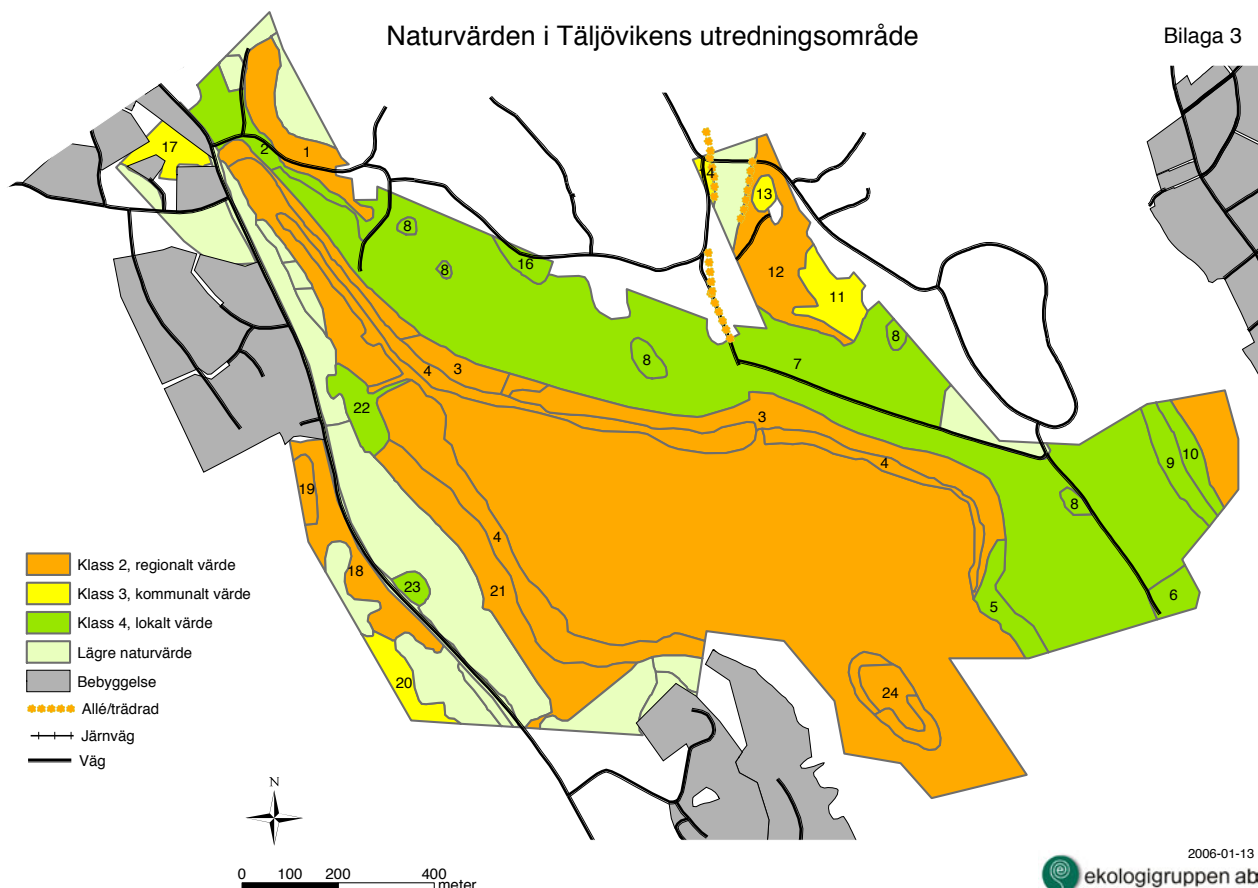
Värden för biologisk mångfald

Hela området bedöms ha höga naturvärden i varierande grad. Täljöviken är grund, till största delen med vattendjup mindre än 3 meter. Täljövikens skyddade läge i kombination med mjuk botten och ringa vattendjup gör den mycket vegetationsrik. Dominerande kärlväxter är axslinga, hårsärv och hornsärv. I kommunens kustinventering har den marina miljön bedömts vara av kommunalt naturvärde (klass 3).

Höga naturvärden runt Täljöviken är framför allt knutna till strandängar och till den vassbård som växer i vikens strandnära delar. Strandängarna präglas fortfarande av betet som upphörde för ca 20 år sedan. Vikens fria vattenyta kantas av en vassbård av varierande bredd. Igenväxningen har visserligen medfört att växtsamhällen utarmats och inga fynd av skyddsvärda växter har gjorts. Däremot finns skyddsvärda fåglar som beskrivs närmare i nästa kapitel. Både strandängen och vassbården har klassificerats som motsvarande klass 2: regionalt värde (Ekologigruppen 2009). Ett flertal tidigare inventeringar och redovisningar av naturvärden berör området. I Länsstyrelsens våtmarksinventering från 1997 klassas Täljövikens stränder som klass 1.

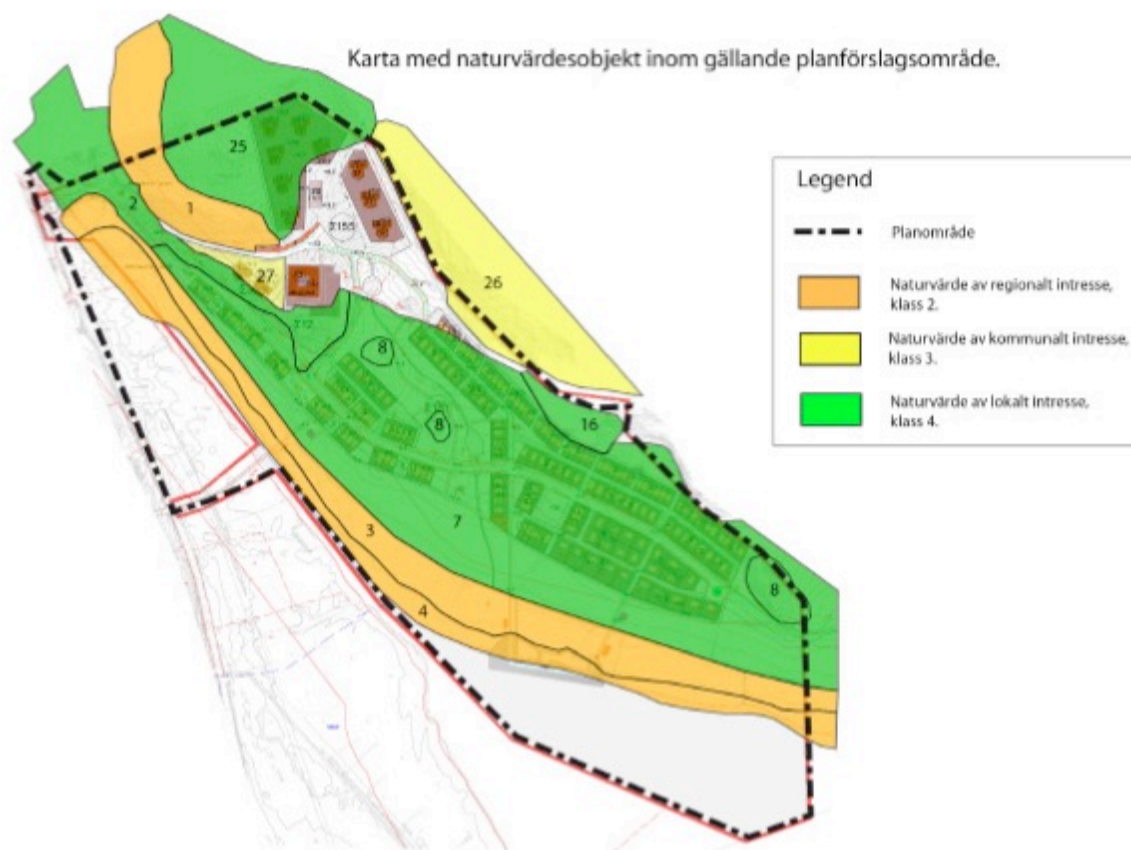
Triviallövträd finns främst i strandzonen i form av björk och al. Det är främst igenväxningsvegetation på tidigare strandäng, men alkärret har fått egna naturvärden med fåglar som är knutna till dessa miljöer (se nästa kapitel).

Åkermarken ligger som ett band runt Täljöviken ovanför strandzonen. Norr om viken brukas åkern aktivt, men söder om viken ligger åkern som permanent vall, vilken slås oregelbundet.

Figur 14. Naturvärden vid Täljöviken, bedömt vid tidigare inventering (Ekologigruppen, 2006)

Värdefulla naturområden inom norra planområdet

Figur 15. Karta över naturvärden inom planområdet (Ekologigruppen, 2013). För hela Täljöviken – se bl.a. fig 21 och naturtypskartan fig 6 och utredningen 2006, fig 14.

Nedan beskrivs kortfattat de objekt med höga naturvärden som förekommer i anslutning till strandängarna inom planområdet. För en mer ingående beskrivning hänvisas läsaren till ”Landskapsanalys Täljöviken” (Ekologigruppen 2008). För övriga delar inom skötselplanen (dvs söder om Täljöviken och öster om planområdet) - se fig 21 från tidigare naturvärdesbedömning (Ekologigruppen, 2006) och naturtypskartan för hela skötselplanen, fig 14.

1. Gammal tallskog, klass 2 mycket högt naturvärde av regionalt intresse

Gammal barrblandskog med talldominans på sandig morän med svallat ytskikt. Hållar ger karaktär åt objektet. Gamla tallar uppträder allmänt. Död ved förekommer sparsamt.

Sandbarrskogar utgör en ovanlig biotop.

Viktiga ekologiska strukturer

Gammal tall, död ved

Signalarter för värdefull skogsmark

Tallticka, grovticka, trådticka, skarp dropptaggsvamp, fjälltaggsvamp, gammelgranslav

Rödlistade arter

Tallticka (NT)

2. Gräsmark, klass 4, lokalt naturvärde

Tidigare betesmark som nu växer igen med aspsly. Några ståtliga enar växer nedanför konferensgården. En del hävdgynnade växter finns kvar, liksom en del näringsgynnade arter. I norr består området av trivial högrötsäng med artfattig flora.

Viktiga ekologiska strukturer

Naturbetesmark, hävdgynnad flora

Signalarter för värdefulla ängs- och hagmarker

Backklöver, bockrot, gullviva, gulmåra, liten blåklocka, rödklint, stor blåklocka, ängshavre. Bland fåglar märks buskskvätta, stenskvätta.

3 och 21 Strandäng, klass 2, mycket högt naturvärde av regionalt intresse

Strandängar som tidigare betats. Idag har igenväxningen gjort att många hävdgynnade växter försvunnit. I de norra delarna, de som saknar hävd, finns inga observationer av skyddsvärda växter eller häckande fåglar. I de södra delarna, som hävdas, finns dock rester kvar av hävdgynnad flora. Några få rastande fåglar kan också noteras

Viktiga ekologiska strukturer

Naturbetesmark, hävdgynnad flora

Signalarter för värdefulla ängs- och hagmarker

Buskskvätta, gulärta, tofsvipa, steglits, törnskata, enkelbeckasin,

4. Vassbälte, klass 2, mycket högt naturvärde av regionalt intresse

Högväxt vass i ett brett bälte omger i stort sett hela viken. Brun kärrhök observeras jagande, men häckning i området är osäkert. Blå kärrhök påträffas under flytt.

Viktiga ekologiska strukturer

Gammal vass och vassföryngring, liggande vass. För hävdade delar: Se strandäng ovan.

Signalarter för vassområde

Sävsångare, rörsångare, skäggmes, brun kärrhök, blå kärrhök.

7. Åker, klass 4, lokalt naturvärde

Åker längs hela norra sidan av Täljöviken, mellan strandäng och skog /berg. Åkern i sig innehåller små värden för biologisk mångfald, men diken och åkerholmar är inslag som höjer miljöns helhetsvärden.

Signalarter för värdefulla ängs- och hagmarker

Buskskvätta, stenskvätta, steglits, tofsvipa

Rödlistade arter

Sånglärka (NT)

8. Åkerholmar, klass 4, lokalt naturvärde

Viktiga inslag för biologisk mångfald i åkermarken. Refug för fåglar, insekter, åkerogräs och även en del betesmarksväxter.

Signalarter för värdefulla ängs- och hagmarker

Bockrot, gullviva, gulmåra, ängshavre

Rödlistade arter

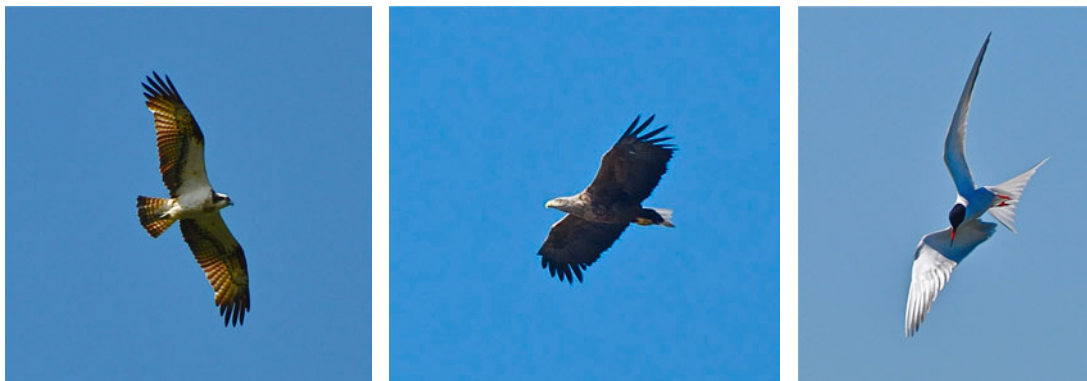
Hämpling (VU)

Fågelliv

Täljöviken och hela dess omgivning är av stor betydelse för fågellivet. Området är relativt fågelrikt med förekomst av ett flertal rödlistade fågelarter som hämpling (VU) och sånglärka (NT) i odlingslandskapet norr om viken. Mindre hackspett (NT) är den rödlistade art som påträffats inom södra detaljplaneområdet (i alkärret). Även vaktel (NT), drillsnäppa (NT), årta (VU) och brunand (NT) har tillfälligt påträffats. Mest sjöfågel förekommer i de yttre delarna av själva viken som silltrut (NT) och gråtrut (NT). Längre in i viken finns dessutom enstaka par skäggdopping, gräsand och storskrake. Observationer av fiskgjuse tyder på att viken är fiskrik.

Vassarna utgör en viktig biotop för en del småfågelarter som sävsångare, rörsångare och sävsparv. Uppgifter om skäggmes förekommer. Dessutom jagar brun kärrhök under häckningssäsong och ersätts ibland av blå kärrhök på hösten (båda lyder underfågeldirektivet). Strandängar som hävdas med bete eller slåtter kan hysa ett rikt fågelliv av vadare och änder. Täljövikens strandängar saknar hävd sedan flera år och fågellivet är därför inte så rikt. På de strandängar som här berörs observerades tofsvipa och enkelbeckasin vid Ekologigruppens besök på sommaren 2005 samt strandskata och ängsfiolärka 2014.

Stenskvätta, buskskvätta, sånglärka (NT), törnskata, hämpling (VU) och steglits är fågelarter som är knutna till odlingslandskapet och som signalerar höga naturvärden. Av dessa är törnskata, liksom dess vinterkusin varfågel, observerade inom södra detaljplanen och övriga på norra sidan viken. Förutom mindre hackspett (NT), påträffades även stjärtmes (signalart) i alkärret.

Figur 16. Fiskgjuse, havsörn och fisktärna ses födosöka i Täljöviken. Foto: Magnus Nilsson

Art	Beteende	Kategori	Naturtyp/plats	Tid	Ref
Ortolansparv	Tidigare häckat	Rödlistad (VU)	Odlingslandskap	1981-84, 1996	Artportalen Artdatabanken
Hörsångare	Tidigare häckat	Rödlistad (VU)	Buskmarker	1981-1986	Artportalen Artdatabanken
Gräshoppsångare	Sång	Rödlistad (NT)	Buskmarker, (vass)	1981, 1983-1996	Artportalen Naturvårdsprogrammet
Rosenfink	Troligen häckat	Rödlistad (VU)	Buskmarker	1981-82, 1996	Artportalen Naturvårdsprogrammet
Göktyta	Spel/sång	Rödlistad (VU)	Odlingslandskap, hålträd	1981, 2002-1996	Artportalen Naturvårdsprogrammet
Gulärta	Häckningstid	Rödlistad (VU)	Strandäng Svinningeängen,	Juni 1986	Artportalen

Tabell över äldre fynd av rödlistade fågelarter som tidigare häckat, men försvunnit eller bara påträffats tillfälligt.

Art	Beteende	Kategori	Naturtyp/plats	Tid	Ref	ngar
Mindre hackspett	Spel/Sång	Rödlistad (NT)	Alkärr, södra delen	Juni 2014	Ekologigruppen, 2014	5
Spillkråka	Spel/sång	Fågeldirektivet	Gammal barrskog, söder	Okt 2014	Ekologigruppen, 2014	
Stjärtmes	Perm revir	Signalart	Alkärr, söder	Maj 2014	Ekologigruppen, 2014	
Sånglärka	Spel/sång	Rödlistad (NT)	Åker/betesmark, norr	2005, Juni 2014	Ekologigruppen, 2014	
Ängspliärka	Rastande	Signalart	Strandäng/betesmark, söder	Okt 2014	Ekologigruppen, 2014	
Rödbena ?	Rastande, hörd?	Signalart	Svinningeängen.	Maj 2014	Ekologigruppen, 2014	
Strandskata	Permanent revir, par	Signalart	Betesmark, Norra sidan	Juni 2014	Ekologigruppen, 2014	
Tofsvipa	Rastande	Signalart	Åker och betesmark, Södra och norra sidan	2002, 2005, 2013	Ekologigruppen, 2006 Artportalen	
Enkelbeckasin	Rastande	Signalart	Strandäng, södra sidan	2005	Ekologigruppen, 2006	
Skäggmes	Stationär	Signalart	Vass	2003	Ekologigruppen, 2006	
Sävsångare	Spel/sång	Signalart	Vass	Maj, juni 2014	Ekologigruppen, 2014	
Rörsångare	Spel/sång	Signalart	Vass	Maj, juni 2014	Ekologigruppen, 2014	
Sävsparv	Häckar		Vass	2007, 2011	Artportalen	
Törnskata	Perm revir	Fågeldirektivet	Buskmark/strandäng, södra sidan	2005, Maj 2014	Ekologigruppen, 2014	
Varfågel	Rastande		Buskmark/strandäng, södra sidan	Okt 2014	Ekologigruppen, 2014	
Härmsångare	Spel/sång	Signalart	Buskmark/lövskog	Juni, 2014	Ekologigruppen, 2014	
Näktergal	Spel/sång	Signalart	Buskmark/strandäng, norra sidan	Maj, 2014	Ekologigruppen, 2014	
Buskskvätta	Permanent revir, par	Signalart	Buskmark/strandäng, norra sidan	2005, maj, Juni 2014	Ekologigruppen, 2014	
Stenskvätta	Permanent revir, par	Signalart	Strandäng/betesmark, norra sidan	2005, maj Juni 2014	Ekologigruppen, 2014	
Hämpling	Permanent revir, par	Rödlistad (VU)	Buskmark/ Odlingslandskap, Näs allé	Juni 2014	Ekologigruppen, 2014	
Steglits	Stationära		Odlingslandskap	2014	Ekologigruppen, 2014	
Gök	Sång	Signalart	Odlingslandskap	Maj, 2014	Ekologigruppen, 2014	
Drillsnäppa	Rastande	Rödlistad (NT)	Stränder, Täljönäset	Aug 2013	Artportalen	
Vaktel	Spel/sång	Rödlistad (NT)	Jordbruksmark, Täljönäset	Juni 2013	Artportalen	
Trädgårdssångare	Sång		Buskmark/lövskog	Maj, 2014	Ekologigruppen, 2014	
Svarthätta	Sång		Buskmark/lövskog	Maj, 2014	Ekologigruppen, 2014	
Törnsångare	Sång		Buskmark/odlingslandskap	Juni, 2014	Ekologigruppen, 2014	
Havsörn	Födosök	Fågeldirektivet	Havsviken	2007	Artportalen	
Fiskgjuse	Födosök	Fågeldirektivet	Havsviken	2005, 2014 2009-2011	Ekologigruppen, 2014. Artportalen	
Brun kärrhök	Födosök	Fågeldirektivet	Vass / havsviken	Juni 2014	Ekologigruppen, 2014	
Blå kärrhök	Födosök	Fågeldirektivet	Vass / havsviken	Okt 2014	Ekologigruppen, 2014	
Skäggdopping	Häckar/ 27 st rast okt	Signalart	Grunda skyddade havsvikar	Okt 2014	Ekologigruppen, 2014	
Knölsvan	Permanent revir, par/ 10 rast		Grunda skyddade havsvikar	Okt 2014	Ekologigruppen, 2014	
Årta	Rastande	Rödlistad, VU	Grunda skyddade havsvikar	8 maj, 2007	Artportalen	
Brunand	Rastande	Rödlistad, NT	Grunda skyddade havsvikar. Runö udde	April, 2007	Artportalen	
Knipa	stationär		Grunda skyddade havsvikar	Okt 2014	Ekologigruppen, 2014	
Sothöna	25 rast		Grunda skyddade havsvikar	Okt 2014	Ekologigruppen, 2014	
Fisktärna	Permanent revir, par	Fågeldirektivet	Grunda skyddade havsvikar	Juni 2014	Ekologigruppen, 2014	
Skrattmås	Födosök	Signalart	Grunda skyddade havsvikar	Maj, 2009	Artportalen	
Silltrut	Födosök	Rödlistad (NT)	Grunda skyddade havsvikar	2010,2011, 2014 m.m.	Artportalen	
Fiskmås	Födosök		Grunda skyddade havsvikar	2010, 2014 m.m.	Artportalen	
Gråtrut	Födpsök	Rödlistad NT	Grunda skyddade havsvikar	2010, 2014 m m	Artportalen	

Tabell med urval av påträffade fåglar senaste tio åren. De med epitet under kategori bedöms som mer skyddsvärda.

Övrigt djurliv

Det finns inte mycket känt avseende övriga skyddsvärda arter. En larv av den ovanliga makaonfjärilen observerades dock vid fältbesök 2005 (Ekologigruppen, 2006), innanför vassarna på södra sidan Täljöviken. Kärrsiljan, som det finns gott av på strandängarna, är en av makaonfjärilens viktigaste värdväxter.

Figur 17. Makaonfjärilens larv lever gärna på kärrsiljan och återfanns på strandängarna söder om Täljöviken. Foto: Ekologigruppen, 2005/2006.

Rekreationsvärden

Det öppna landskapet och utsikten över Täljöviken har höga estetiska värden. Den lantliga prägnen i närhet till större tätorter gör också att området har stor potential för naturrekreation. Vattenkontakten till Täljöviken är områdets stora rekreativa värde, men i det stadiet av igenväxning som stränderna befinner sig i är utsikten begränsad, vilket rätt skötsel kan förändra. Förutom den biologiska restaureringen och skötseln kan tillgängligheten för besökare underlättas – se vidare: Plan för restaurering och skötsel, Målbild för Täljövikens rekreativvärden. Där kan man också läsa vidare om mål och planer för att kunna färdas till fots eller med cykel längs den forna Långhundraleden vars sydvästligaste del börjar på Näshalvön vid Runö kursgård (Ekologigruppen, 2012)

Plan för restaurering och skötsel

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

Övergripande mål för skötseln

I MKB för Täljövikens detaljplan (Ekologigruppen 2012) presenteras ett förslag till hur naturvärden kan utvecklas baserat på områdets naturgivna förutsättningar. Grundidén är att återskapa, nyskapa och vårda ett område med olika typer av hävdade gräsmarker och därigenom bevara de natur- och kulturmiljövärden som är knutna till innerskärgårdens låglänta kustområden. Området skall också vara ett funktionellt sammanhängande rekreationsområde och ett vackert landskap för närboende, på båda sidor om Täljöviken som på norra delen sträcker sig ut mot naturreservatet Näsudden och på södra delen över strandängarna ner mot Svinninge gård. Tillsammans skall området Täljöviken-Näsudden erbjuda en mångfald av naturtyper, alltifrån öppna strandängar med rikt fågelliv till mer slutna lundmiljöer och kala badklippor. Skötseln skall kombinera en utveckling av naturvärden med att göra området mer tillgängligt och öka de rekreativa värdena.

Målbild för Täljövikens biologiska värden

Täljövikens inre stränder skall utvecklas till en öppen strandäng med den naturliga zonering av vegetationstyper som vanligen förekommer längs med Östersjökustens flacka stränder (Alexanderson m fl 1986). Ute på vattenstranden (det grunda vattnet närmast land) växer bladvass. Innanför vassen vidtar den vegetationstyp som kallas mad och som tidvis är översvämmat. Vegetation på maden domineras av starr. Längre upp på land, dit högvatten sällan eller aldrig når, vidtar fuktängen som utvecklar en gräsdominerad vegetation ofta med tuvtåtel och rödven. Två faktorer är helt avgörande för bildande och vidmakthållande av strandängarnas zonering, dels återkommande översvämningar och dels kontinuerlig hävd genom bete eller slåtter (Alexandersson m.fl. 1986). Den optimala strandängen bör ha en några meter bred öppen vattenspegel, en så kallad blå bård mellan vassen och den betade strandängen. Denna bör vara grund och rik på vegetation.

Strandängen skall utgöra en bra biotop för den flora och fauna som naturligt är knuten till just denna naturtyp. Målet är att strandängarna skall fungera som rastplats för flyttande vadare och simfåglar, men att de även skall fungera som häckningsplats för flera av dessa fågelarter. Vidare skall strandängarna utveckla en typisk vegetation som inkluderar ett flertal av de specialistarter som lever på hävdade översvämningsskär och fuktängar i anslutning till Östersjöns bräckta vatten.

Den yta som idag upptas av åker skall få en utveckling så att ytan alltmer får karaktären av en naturlig gräsmark med hög andel örter. Målet är att marken i det längre perspektivet skall hysa ängsväxter som lever på näringsfattig och hävdad gräsmark. Gräsmarkerna skall i sin tur gynna en positiv utveckling för biologisk mångfald och fungera som bete för vilda djur och inte minst rastande fåglar som lockas till området för de öppna gräsmarkerna med varierande fuktighet.

Målbild för Täljövikens kulturhistoriska värden

Även om delar av marken söder om Täljöviken hållits öppen, företrädesvis med åkerbruk och hästbete, så är de fuktiga partierna närmast vattnet lämnats för igenväxning under senare år. De öppna ytorna skall återskapas så att landskapet om möjligt mer liknar hur det såg ut innan igenväxningen tog fart. Att kontinuerligt hävda gräsmarkerna återknyter till en traditionell markanvändning och den kulturhistoria som varit så viktig för hur landskapet vuxit fram.

Figur 18. Exempel från Hägernäsviken, Täby.

Målbild för Täljövikens rekreativvärden

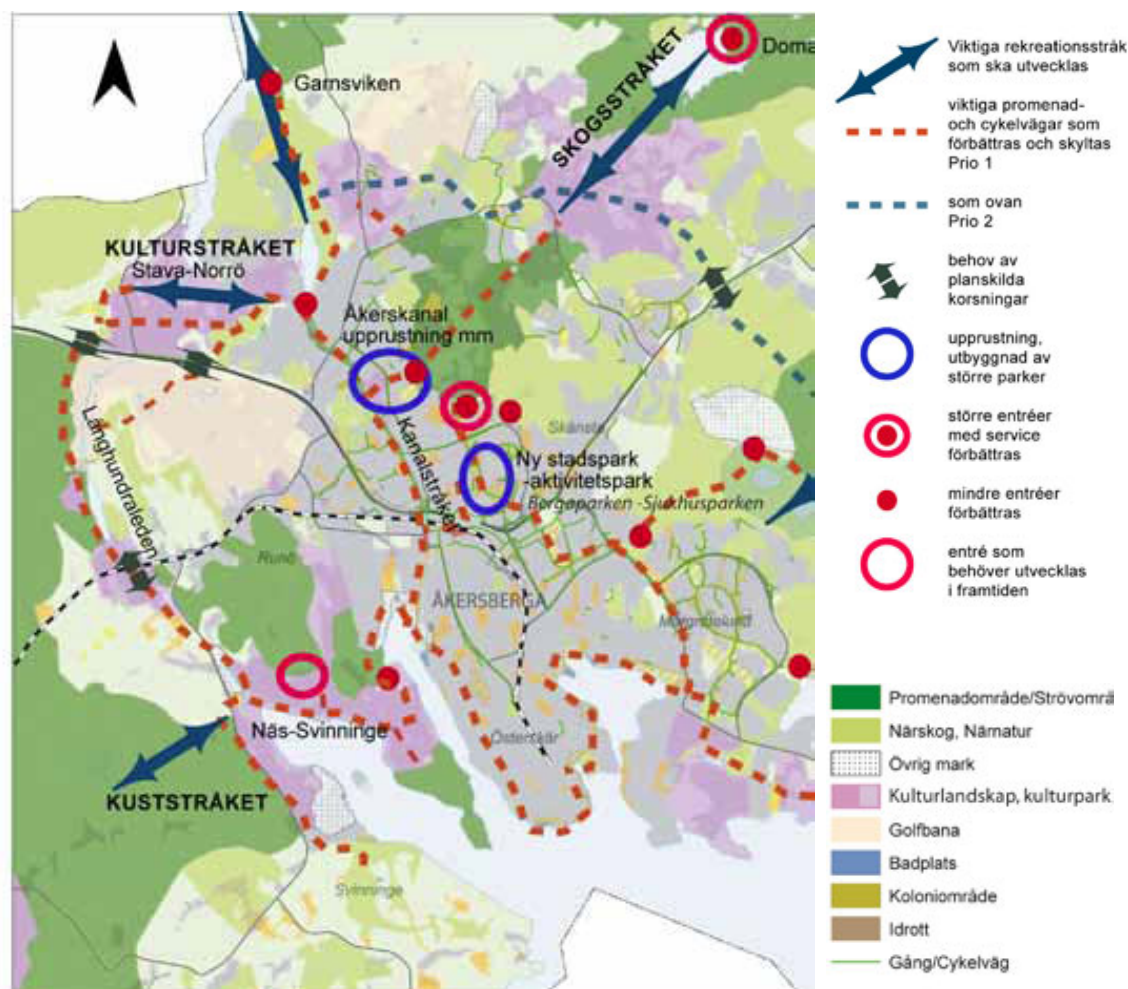
Täljövikens omgivning skall, när naturrestaureringen är genomförd, bli både vackert och trivsamt att vistas i för människor. Därför kan man förvänta sig att området kommer att locka besökare av ett flertal kategorier. Nyanlagda gångstigar, ridstigar och cykelvägar bör fungera lika bra för fågelskådare, som för joggare och söndagsflanörer. Gångvägar på båda sidor av viken, utmed befintliga diken mellan åker och äng föreslås. En stig utmed strandängen på norra sidan går då ända ut till Näsuddens naturreservat. Detta är viktiga åtgärder för att öka tillgängligheten, men en gångstig fungerar även som ett sätt att avhålla besökare från att gå ut på mader och fuktängar där markäckande fåglar har sin bon. Ett spångsystem föreslås också genom alkärret för att få variation i upplevelsen och nå längre ut på strandängen vid något parti. Därtill föreslås rastplatser, fågeltorn/plattform, bänkar, offentlig brygga m.m., liksom stängselpassager (stättor).

Figur 19. Exempel från Kyrkparken i Järfälla respektive Kyrksjölöten i Bromma. Illustration: Ekologigruppen.

I detaljplanen för Näsängen finns också en gångbro över den inre delen av Täljöviken redovisad, och tanken är att flänörer ska kunna gå över bron och vidare längs med strandängarna på båda sidor Täljöviken och vidare ut mot Näsuddens naturreservat. Med den planerade bron knyts stigar på vikens båda sidor samman och fortsätter sedan åt nordväst där de även knyter an till planerade vandringsleden utmed den gamla Långhundraleden.

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

Figur 20. Långhundraleden pekas ut som ett viktigt stråk i kommunens grönsplan. Karta WSP, (Ekologigruppen, 2012)

Likaså föreslås en ridstig på södra sidan utmed det nuvarande öst-västliga diket genom strandängarna och vidare söder ut vid Svinninge gård. Ridstigen däremot, fortsätter norrut på den sydvästra sidan av viken. Vidare ska gångstigen fortsätta åt nordväst och knyta an till den planerade vandringsleden utmed den gamla Långhundraleden.

En cykelväg planeras längs Svinningevägen. Cykelvägen kommer uppifrån nord/nordväst vid kommande rondellen som ska fördela trafiken på Täljöviksvägen mot nya bostadsområdet norr om Täljöviken, respektive södra sidan och mot Svinninge. Från nord/nordväst går cykelvägen på höger sida men kommer vid rondellen behöva korsa Svinningevägen för att vid de inre delarna av Täljöviken och strandängarna gå på norra sidan om Svinningevägen bort mot Svinninge, förbi åkerholmen med en ev. rastplats. Från åkerholmens eventuella rastplats föreslås en gångstig ner mot strandängen och till den stig som går parallellt med ängen. Vid denna knutpunkt föreslås även en plattform och passage genom stängslet.

Figur 21. Jordbank med ridstig mellan strandäng och åker, som också föreslås bli permanent ridstig och gångstig

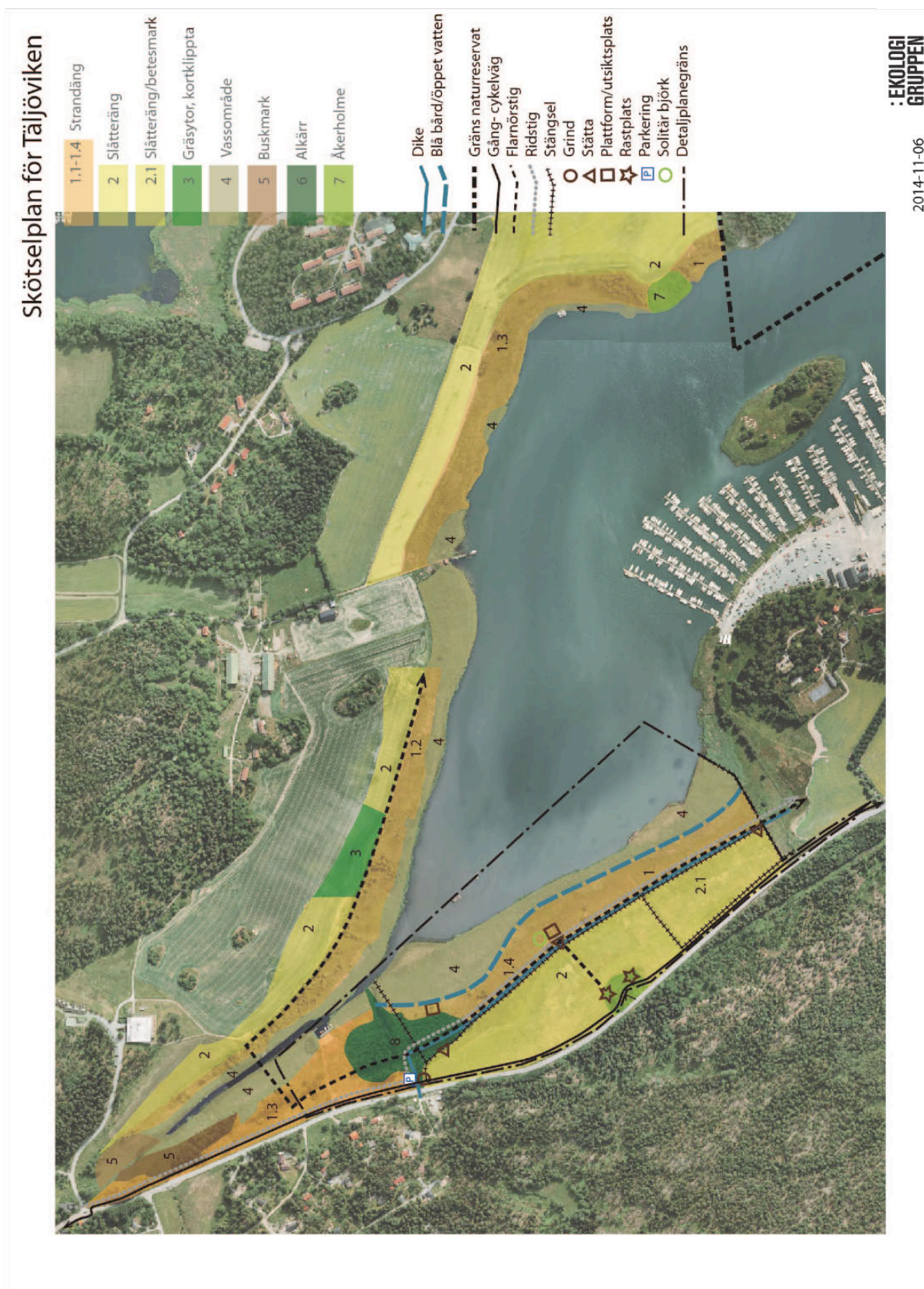
Riktlinjer för skötseln

Indelningen av skötselområden är i första hand baserat på den potential som olika delar av området har för att skapa skilda naturtyper med hög biologisk mångfald och bra värde ur rekreationssynpunkt. Det innebär att indelningen i olika skötselområden.

Vad gäller de två skötselområdena strandäng (skötselområde 1 - 1.4) och vass (skötselområde 4), så är gränsens lokalisering beroende av hävd. Den kan med andra ord att flyttas så snart de inledande restaureringsåtgärderna för vassområdet är genomförda, särskilt på södra sidan inom arbetet med skapande av en blå bård. Då kommer naturtypen strandäng flyttas mot strandkanten och de två skötselområden kommer att flyta ihop både i sin ekologiska funktion och i hur de lämpligen hävdas för att uppehålla sin prägel. Den kontinuerliga skötseln av strandängarna (skötselområde 1) och den blå bården (inom skötselområde 4) sker lämpligen genom en sammanhållen arbetsinsats, så snart den kontinuerliga skötseln tar vid efter restaureringsarbetet.

Skötselområden

Skötselplan för
Täljövicens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

Figur 22. Karta över Täljövicens södra delar indelat i skötselområden

Skötselområde 1: Strandängen

Beskrivning

Naturen längs Täljövikens stränder har av allt att döma genom historien använts som fodermark. Fram till slutet av 1800-talet eller början av 1900-talet var slåtter vanligt på strandängar, troligen även här. Under större delen av 1900-talet har bete varit den dominerande skötselformen. Täljövikens stränder präglas fortfarande av denna jordbrukshävd, men igenväxningen har fortgått och startade delvis redan under den tid betet pågick. Dungar av unga träd och buskar har etablerats på de gamla strandängarna, främst björk och viden, men också ung klibbal. Sedan några år betas inte längre alla strandängar och igenväxningen har fått ökad fart. Floran i större delen av strandängen domineras idag helt av tuvtåtel, grenrör och vass med inslag av älgört, kärrtistel och kärrsilja.

Figur 23. Jordbanken som avgränsar strandängen till vänster från åkern. Ung björk har vuxit upp och bör röjas bort. Lägga märke till det öppna diket vars vatten borde ledas till strandängen. Tanken är att det ska bli en gångstig/ridstig.

Figur 24. Rödbena (t v) är en vadare som trivs på välhävdade strandängar och som vi önskar ska hitta till Täljövikens strandängar. Likaså gulärlan (t h) är en art som i södra Sverige är knuten till strandängar Foto: Magnus Nilsson

I mindre partier av strandängen har försök gjorts under senare tid med att odla upp marken, men det har sannolikt varit för blöt för att försöket skulle lyckas. Dessa partier har senare vuxit igen med främst vecketåg, tuvtåtel, krypven och kärrtistel, med inslag av älgört, hallon och vass (Ekologigruppen 2012).

Engångsåtgärder

För att återställa skötselområdet till en strandäng där det finns potential för utveckling av flora och fågelliv, krävs ett inledande restaureringsarbete. Träd, och i viss mån högre buskage, utgör goda sittplatser för rovfåglar och kråkfåglar, vilket ger dessa en alltför god utgångspunkt i jakten på fågelungar. Det är därför viktigt att ta ner alla träd och höga buskage i de betesmarker där man vill utveckla ett rikt fågelliv. Det gäller bl.a. en trädrad som skiljer av strandäng från ovanliggande åkermark på södra sidan av Täljöviken samt ett par dungar unga lövträd och någon gran på själva strandängen. En vidkronig björk i mitten kan möjligen sparas då den har ett stort estetiskt värde för landskapsbilden. Här

kan också en plattform läggas. Sly och träd av asp, björk och al, som vuxit upp innanför vassbården, tas ner med såg eller röjsåg och forslas bort från området. Viktigt är att träd och slyvegetation kapas så nära marken som möjligt eftersom kvarvarande grövre stubbar annars kan utgöra ett hinder för kommande arbete med tilljämning av ytorna.

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

Grövre stubbar tas bort med stubbfräs.

Figur 25. Ung björk och klibbal som vuxit upp i strandängen vid brist på hävd.

Tilljämning av ytorna handlar främst om att få bort vassruggar som etablerat sig på maden, samt de alltför stora tuvor som bildats av tuvtåtel och grenrör. Lämpligt redskap är slaghack med uppsamlingsvagn som kopplas efter traktor. Slaghack är ett vanligt jordbruksredskap som används vid putsning av betesmarker och hackat material kan sprutas upp i en efterföljande vagn. Slaghacken klarar dock inte alltför stora tuvor och inte heller grövre slyvegetation. Därför är det extra viktigt att den förberedande slyröjningen genomförs så att det är möjligt att ta sig fram med en traktor med slaghack. Eftersom marken är fuktig bör traktorn lämpligen ha hjul med dubbelmontage och tidpunkten bör väljas när vattenståndet är lågt och när nederbörd har uteblivit under en sammanhängande period. Lämplig tid är slutet av juli-början av augusti. Då är också risken minimal att arbetet stör markhäckande fåglarnas reproduktion.

Eventuellt kan tuvor ha hunnit bildats till en storlek som gör metoden med slaghack otillräcklig. Då kan det vara nödvändigt att använda en rotorkultivator, som likt en jordfräs maler sönder tuvorna. Vid användandet av rotorkultivator är man dock tvungen att sköta uppsamlingen av tuvor som ett separat moment eftersom man normalt inte kopplar en lastvagn med upptagning efter en rotorkultivator. Dubbleringen av arbetsmoment gör metoden med rotorkultivator något mer kostsam än slaghack.

En gångstig ska anläggas längs strandängarnas kanter mot ovanliggande åker för att tillgängliggöra området och kanalisera människor till ett enda stråk. På södra sidan ligger den på en jordvall. Denna bör bindas samman med ett eventuellt spångsystem genom alskogen och förslagsvis ett fågeltorn och/eller plattform med rastplats. Om spången som anläggs går över strandängen ska den på något sätt kunna passeras med slåttermaskin. Även passager genom djurstängslet, i form av t.ex. stättor eller grindar behövs på några ställen.

Ett dike går utmed gångstigen. För att förhindra att strandängen avvattnas och möjligen underlätta restaureringen av strandängen är ett förslag att gräva ner några trummor under jordvallen som släpper genom vattnet. Ett alternativ är annars att lägga igen diket.

På norra sidan av viken förekommer redan delvis en gångstig, men den bör dras utmed hela strandängen, från Näsuddens naturreservat till den gångbro som ska gå över den inre delen av viken.

Löpande åtgärder – kreatursbete med kompletterande putsning

Utan bete eller slåtter kommer strandängarna att växa igen helt. Träd och buskar kommer så småningom att bilda en hög ridå som skärmar av Täljöviken från omgivningen. Växter och fågelliv som gynnas av kortvuxen, hävdad vegetation innanför vassbältet kommer att fortsatt missgynnas starkt.

Naturvårdsmässiga fördelar med kreatursbete på en strandäng är bland annat att betet skapar en naturlig mosaik av hårdbetade ytor av kort gräs och ratade tuvområden. Denna småbrutna variation skapar valmöjligheter i foderval och häckningsplatser för änder och vadare. Trampet från nötkreaturen ger också ojämnheter som skapar tillfälliga vattensamlingar av stort värde för fågellivet. Dessa märken av klövtramp ger en blottlagd yta i grässvålen, som ofta möjliggör för växter att gro som annars har svårt att etablera sig igenom en tjock grässvål. Vid kreatursbete skapas normalt en naturligt blå bård innanför vasskanten, vilket förmodligen inte räcker här, men betet kan förhoppningsvis bibehålla bården när den skapats. (se vidare Skötselområde 4: Vassområde).

Vid stängslingen delas marken i betesfällor för möjligheten att styra betesintensiteten. Annars blir betesutnyttjandet gärna högre på torr och frisk mark än på blöt. Det kan också vara så att kreaturen trampar sönder för mycket när vattennivåerna är höga. Man kan därmed behöva flytta dem tills den söndertrampade marken torkat upp. Unga djur betar mer selektivt än äldre, så vuxna djur är bättre på att hålla undan högvuxen vegetation. Köttdjur med dikor och kalvar är både ett bra och realistiskt alternativ.

Sent betessläpp (början av juni) innebär bättre möjligheter att ägg hos häckande vadare hinner kläckas, varvid man undviker att kreaturen trampar sönder fågelbon. Sent betessläpp kan dock innebära att avbetningen blir ofullständig. Då är det bättre att betesperioden förlängs på hösten än att man släpper djuren för tidigt på våren.

Stödutfodring skall ej ske när tillväxten av betet minskar i slutet av säsongen. Detta för att undvika att näring tillförs markerna utifrån. När foderinnehållet blir för lågt i marken är det istället bättre att flytta kreaturen till annan plats där stödutfodring kan ske. De första åren kan tuvorna bli så stora att man kan behöva putsa av betesmarken med någon form av betesputs (t ex slaghack). Detta görs lämpligen på hösten när betessäsongen är slut. Efter några år behöver man förmodligen inte göra det lika ofta

Figur 26. Exempel på betesdjur. Highland cattle till höger (från norra Täljöviken) är att föredra på strandängarna, då de kan gå ut längre i det blöta och är bättre på att hålla undan vass.

Löpande åtgärder - slåtter

För strandängar där det av någon anledning inte är lämpligt med kreatursbete föreslås återkommande slåtter.

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

- Slåtter ska utföras minst en gång per år, men under de första 10 åren är det viktigt att det genomförs minst två gånger. Första slåtter äger rum i mitten-slutet av juli, vilket sedan upprepas under slutet av september när tillväxten avstannat. Beroende på utvecklingen av markernas näringsstatus och på tillväxt under olika år, kan det så småningom räcka med slåtter endast i juli.
- Slåtter måste av tekniska skäl utföras helt eller delvis med amfibiefordon, då markens bärighet är dålig. Vid torra år kan dock traktor med slåtteraggregat användas så att slaget hö enklare kan samlas upp. Detta gäller också om vissa delar av skötselområdet uppvisar tillräcklig bärighet för traktor.
- Skärande redskap ska användas vid slåttern.
- Slaget gräs skall så långt möjligt forslas bort från strandängarna, så att det inte blir liggande kvar, detta oavsett om man låter det torka till hö på platsen eller om gräset förs bort i färskt tillstånd. Kvarliggande hö hindrar en rik flora att utvecklas. Vid slåtter med amfibiemaskin, ska eftersläpande kratta eller liknande användas för att forsla bort slaget hö.

Figur 27. Exempel på vassrik strandäng på norra sidan där betet inte räckt till, utan här har hävden främst skett med slåtter. Område 1.3

Område 1.3. Igenväxt strandäng med buskar, lövsly och ruderatmark

Beskrivning

På södra sidan av de inre delarna av Täljöviken förekommer ett parti med blandad igenväxningsmark bestående av buskar och lövsly samt en väg ner till en båtbygga. Runt väg och bygga är de röjt och marken består främst av ohävdad gräsmark utan särskilda naturvärden.

Engångsåtgärder

Röj sly och återskapa öppen gräsmark samt iordningställ ridstig/gångstig och bro över till norra sidan.

Löpande skötsel

Återkommande röjning av sly och slåtter av gräsmarken.

Figur 28. Bilder från vägen ner mot båtbygga, lövsly och gräsmark i område 1.3

Skötselområde 2. Slätteräng / Kultiverad betesmark

Beskrivning

Markanvändningen på de ytor inom detaljplaneområdet norr om Täljöviken som föreslås bli slätteräng är idag åkerbruk på näringsrik lerjord. Åkerholmar, i form av berg i dagen, vittnar om att jordmåktigheten varierar och bitvis är tunn. Det uträtade dike som syns på häradskartan (Figur 3) är numera igenlagt och åkern uppvisar även spår av ytterligare täckdikning.

Markanvändningen på södra sidan Täljöviken, sydväst om diket och ridstigen är idag åker med permanent vall eller kultiverad betesmark på näringsrik lerjord. Området med åker/permanent vall slås med ojämna mellanrum, men en del i söder är avgränsad med stängsel och betas med hästar hösten 2014 (område 2.1).

Figur 29. Bild från åkerholmen över den kultiverade betesmarken/åkern åt nordväst, med strandäng och Täljöviken i bakgrunden

Engångsåtgärder

Stängsling om det ska betas. Fräsning av tuvor för att få smakligt bete.

Att skapa en slåtteräng

Att byta markanvändning och odla gräs och blommande örter på åkermarken har stora likheter med den vallodling som redan nu är en naturlig del av växtföljden i modernt jordbruk. Skillnaden består i valet av fröblandning: en övervägande del av fröblandningen på en vall består av kvävefixerande baljväxter som klöver och lusern, emedan dessa växter oftast saknas i de utsäden som marknadsförs under namnet ängsfröblandning. Genom sådd av ängsfröblandning kan man skapa något vackert och ekologiskt funktionellt på åkermark. Viktigt är dock att påpeka att, i strikt mening, skapar man inte en äng genom att så gräs och blommande örter på en åker. Näringsinnehållet i jorden är för högt för att passa den egentliga ängens karaktärsväxter. Växter som uppskattar det höga näringsinnehållet, till övervägande del olika sorters gräs, kommer under lång tid att kunna dominera. Det finns med andra ord en stor risk att marken efter några år domineras av några få gräsarter och de mest konkurrensstarka örterna. Kvar bland de örter som ursprungligen ingick i sådden blir bland annat gulmåra, prästkrage och johannesört. Som en naturlig del i utvecklingen kommer även växtarter som inte ingick i fröblandningen att etablera sig. De ytterst konkurrenskraftiga gräsen hundäxing och timotej ingår oftast inte i ängsfröblandningar, men de kommer lika fullt att ingå i gräsmarken efter några år. Givetvis beroende på förekommande växter i omgivningen, men sannolikt är att även örter som röd- och vitklöver, samt baldersbrå och hundloka kommer att självså sig och bli en del av den anlagda gräsmarkens flora. Till viss del går det dock att förbättra möjligheterna för utvecklingen mot en näringsfattig äng, vilket beskrivs nedan under rubriken Slåtteräng ambitionsnivå hög.

Löpande skötsel

Slåtter sker minst två gånger per år relativt sent på säsongen, någon gång i slutet av juli-början av augusti. Detta för att blommande annueller skall hinna blomma och sätta frö. Viktigt är att ytorna inte skall gödslas. Detta gäller oavsett val av gödselmedel. Stödutfodring ska ej ske inom området. Slaget hö ska alltid forslas bort, antingen friskt eller som torkat hö. Näringsinnehållet i marken skall gradvis minska och därmed förbättra överlevnadsmöjligheterna för konkurrenssvaga ängsväxter. Om näringsinnehållet i marken minskar alltför långsamt är den sannolika utvecklingen att gräs som rödsvingel, hundäxing och timotej tar överhand. Blommande örter kommer då minska i motsvarande grad och den färgprakt som präglade ängen de första åren kommer att minska. Om gräs blir alltför dominerande kan det bli aktuellt att plöja, med ny sådd av nytt ängsfrö.

Hela område 2.1 söder om Täljöviken och särskilt den del som betas idag, föreslås också att om möjligt betas i fortsättningen, men det har lägre prioritet än strandängarna. Om det inte finns möjlighet att beta, kan området istället slås två gånger om året. Det uträtade diket och jordbanken med ridstig delar av åkern från naturbetesmark/strandäng.

Skötselområde 3: Gräsyta för lek

Beskrivning

Den yta som föreslås som gräsyta för lek är idag åkermark med lerjord och är en del av samma åkermark som ovan beskrivs för den blivande slätterängen (Skötselområde 2: Slätteräng). Inom det område som upptas av skötselområdet gräsyta för lek finns dock inga åkerholmar, som skulle kunna vittna om tunt jordtäckte. Däremot har ytan formen av en svag svacka med lutning ner mot sjön. Här finns också tydliga spår av täckdikning, vilket säkerligen gjorts för att snabbare leda bort vatten ur svackan.

Engångsåtgärder

Gräsytan anläggs i enlighet med standardprocedurer för anläggning av gräsmatta (t ex AMA Anläggning 2007). Viktigt att överväga är behov av dränering, djupbearbetning och inledande ogräsbekämpning, eftersom anläggningen av gräsmatta ställer andra krav än åkerbruk. I nuläget är de lokala markförhållandena inte tillräckligt kända för att förslag på åtgärder skall kunna fastställas i denna skötselplan.

Löpande skötsel

Gräsmattan klipps minst 4 gånger årligen i enlighet med standarprocedurer för skötsel av gräsmattor i parkmiljöer.

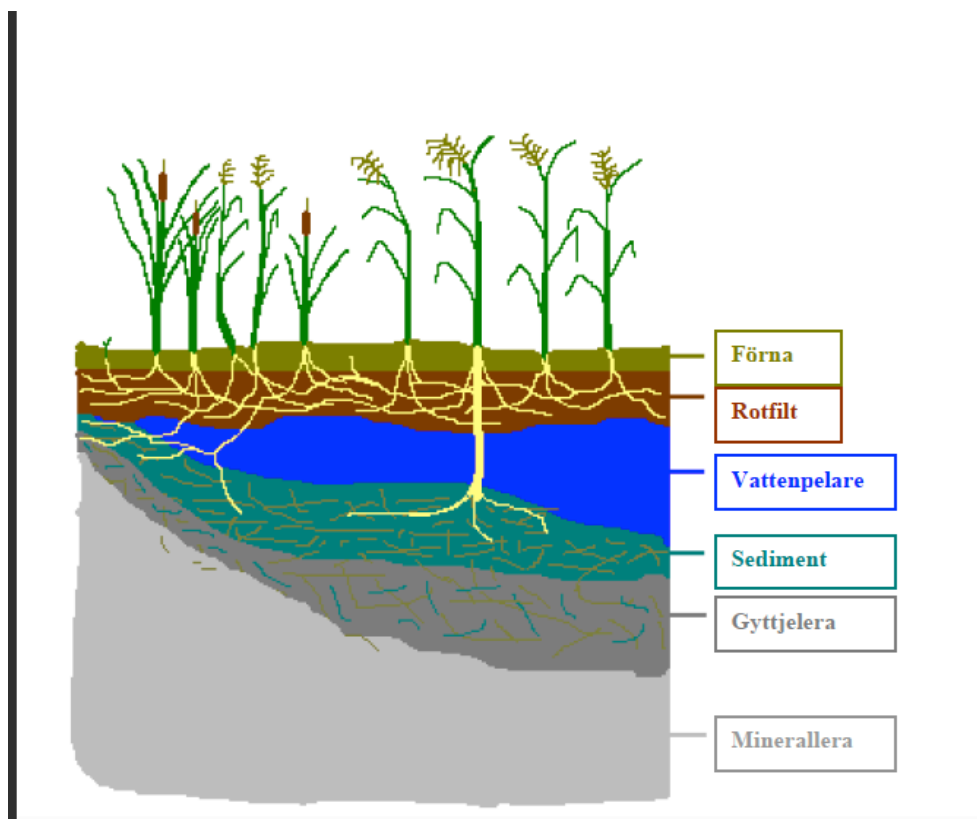
Skötselområde 4: Vassområde

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

Beskrivning

Vassbältets bredd längs med inre Täljövikens strand på sydvästra sidan varierar mellan ett hundratal meter i sydväst till några enstaka meter i mitten. I likhet med andra strandängar som lämnats för igenväxning, har vassen även koloniserat delar av den egentliga maden, vilken är översvämmad endast en del av året. Det innebär att hög och marktäckande vegetation hela året har en kontinuerlig övergång utan öppet vatten på landsidan om vassbältet. Det är lätt att gå torrskodd på sommaren genom vassen hela vägen ut, vilket tyder på ett mäktigt torvlager. På vår och höst är det något blötare.

Det översta lagret av marken består till stor del av förna som kortfattat kan beskrivas som dött organiskt material under nedbrytning. Därefter följer en väv av rötter från olika växter (rotfilten). På de platser där rotfilten är "flytande" finns en vattenpelare eller mycket löst sediment som gradvis övergår till mer fast material. Under det fasta sedimentet sker en övergång i gyttjelera som gradvis övergår i minerallera. (se figur 14) (Johansson & Rehnberg, 2008)

Figur 30. De olika lagren ovanifrån: Förna, Rotfilt, Vattenpelare, Sediment, Gyttjelera och Minerallera. Bilden är från ett undersökningsområde vid Asköviken, Mälaren, ur från förstudien "Asköviken, Förutsättningar för en Blå bärd" (efter Johansson, 2002) och sedan från Askövikens "blå bärd" (Johansson & Rehnberg, 2008). Principen är den samma vid Täljöviken.

Blå bärd

Där maden möter vassbältet är det önskvärt med en blå bärd, som är bärd med öppet vatten närmats innanför bältet med bladvass. Den blå bärd är önskvärd eftersom den utgör idealiskt födosöksområde både för simänder och för fåglar som äter den småfisk och kräldjur som också trivs i de grunda och varma vattnen. Likaså kan det vara lämplig födosöksmiljö för trollsländor och fladdermöss.

Figur 31. Välbetad strandäng på Näsudden (t v) med tendens till blå bård samt vassbälte i det inre av Täljöviken, södra sidan (t h)

Engångsåtgärder

För att återskapa strandäng och blå bård mellan den och vass krävs ett omfattande restaureringsarbete. En undersökning av torvens mäktighet rekommenderas, för att se om och var det är rimligt att kunna trycka ner torvlagret/rotfilten och återskapa en blå bård. Det beror på jordlagrens fördelning (se fig. 11), hur stort utrymme (vattenpelare) som finns mellan vassens rotfilt och själva botten samt bottenens beskaffenhet i maden. Med hjälp av en mätstång mäts rotfiltens tjocklek samt avståndet ner till gyttjelera och med hjälp av rysskannborr tas jordlagerprov (Johansson & Rehnberg, 2008). Bäst förutsättningar ges där lagret gyttjelera är tunnare. Om man inte gör dessa undersökningar om var det är mest lämpligt, kan man möjligen välja ut ett par delar där strandängen har störst värden och där vassen verkar ha blötare partier. Fungerar det inte så kan man ändå skapa strandäng ut till strandkanten.

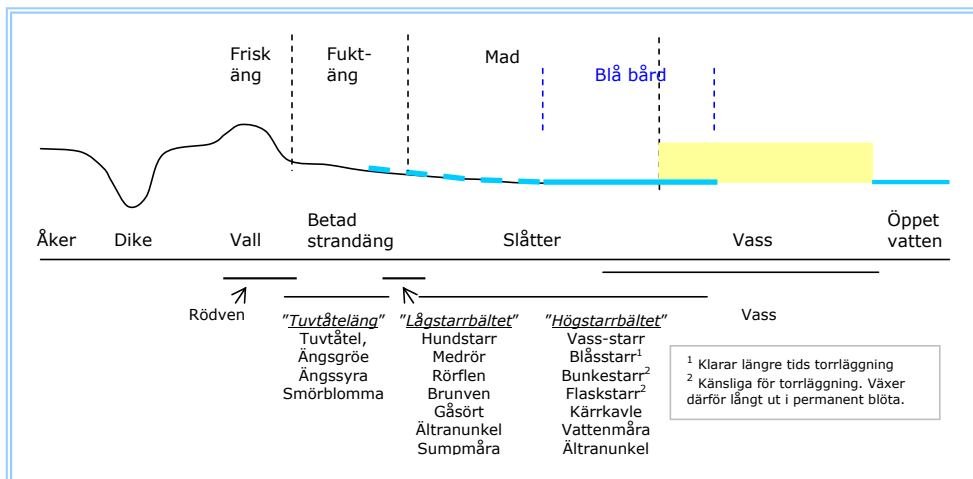

För att skapa den blå bården använder man sig lämpligast av amfibiegående slåttermaskin och ”trampning” med hjälp av en bandvagn, vilket är en relativt enkel och effektiv åtgärd. Rotfilten som vilar på vattenpelare pressas då ner till gyttjeleran och hamnar under vatten. Bandvagnens larvfötter bryter av vasstråna, river upp rotfilten och skadar de vertikala jordstammarna som bär skottanlagen till näste års nya tillväxt. Trampning av vassen med bandvagn kan ske till ett vattendjup av 70 cm. I detta fall är det viktigt att inte vänta tills det är lågvatten eftersom körning på torr eller nästan torr mark inte har alls samma effekt på djupare rötter. Bästa behandlingsresultat ges vid körning i 20-70 cm djupt vatten och det kan krävas att man kör två gånger i olika riktningar för att vasstråna skall bryta och åtgärden få full effekt (Alexandersson m.fl. 1986).

Effekten av fräsning kan också bli en blå bård genom eutrofiering (Jan Franzén/Mårten Pehrsson muntligen). Marken sjunker på frästa ytor och effekten blir ännu mer tydligt genom efterföljande bete. En fräsning av vass under vattenytan kan dock ge ett resultat av ”lervälling” där det blir svårt med återväxt (Jan-Inge Tobiasson, muntligen). Man får prova sig fram, då resultatet kan skilja sig åt på olika platser.

Vid bete med nötkreatur skapas den blå bården vanligtvis naturligt av kreaturens betande av unga skott av vass på våren, samt av tramp i det grunda vattnet när djuren rör sig och trampar sönder vassens rotfilt. Med tanke på det tjocka torvlagret och att det är så pass torrt behöver det dock först skapas en blå bård med hjälp av maskiner och kanske även underhållas om betet inte räcker till. Ett alternativ är slåtter av strandängen, men det kommer dock inte att skapa en blå bård, varför det oavsett är lämpligt att skapa och underhålla den med maskiner.

Man kan också skapa blå bård genom att gräva bort rotfilt vilket kan skapa en permanent vattensamling. Det frilägger mineralleran och blir ett ackumulationsområde för lera. Dessa områden kan bli besvärliga att röra sig på för de betande djuren och den blå bården kan bli en besvärlig lervälling som måste muddras regelbundet (Johansson & Rehnberg, 2008).

Figur 1. En schematisk bild över ett strandängsavsnitt som det förhoppningsvis kommer att se sig vid Asköviken, efter att Life-projektet har avslutats. En välhävdat strandäng med tydliga zoner, från frisk äng till vass samt med en öppen "blå bärd" innanför vassen. Den nedre delen av figuren illustrerar typiska kärlväxtinslag samt inom vilken zon som man normalt kan förvänta sig att man hittar dem (efter Alexandersson m.fl. 1986).

Figur 32. Figuren tagen från Askövikens "blå bärd" (Johansson & Rehnberg, 2008)

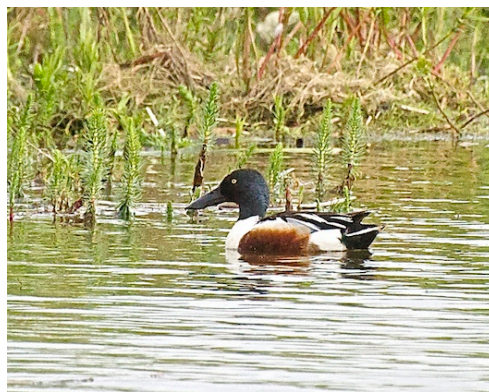

Figur 33. I vassbältet, framme vid strandkanten

Löpande skötsel

Även om bandvagnstrampning är en effektiv bekämpningsmetod mot bladvass, så har effekten en begränsad varaktighet. Behandlingen måste därmed upprepas med några års mellanrum. Frekvensen av upprepade behandlingar bör vara behovsstyrd. Gissningsvis kan upprepade behandlingar krävas vart annat till vart tredje år till en början, emedan behovet säkerligen minskar efter hand så att behandlingen kan upprepas med glesare intervall.

Vid projektet att återskapa blå bård vid Asköviken i Mälaren genomfördes de inledande körningarna, i syfte att pressa ner rotfilten, i september-oktober. Man har med hänsyn taget till de rastande och häckande fåglarna valt att inte genomföra några ingrepp under perioden april - juli. Under och efter arbetets gång förväntas bårdens kant mot de betade ängarna att förskjutas längre upp mot land. Den idealiska blå bården bör inte vara mycket djupare än 20 cm om man vill få den bästa effekten av den. Det är dessutom viktigt att den till stora delar är torrlagt under 20 % (ca 2 månader) av växtperioden, d.v.s. under högsommaren då man kan förvänta sig att det är som torrast i markerna. Orsaken till dessa önskemål är att flera av de frösättande vattenväxterna behöver ha tillgång till blottad jord för att de ska kunna gro (Börje Ekstam, *muntligen*) (Johansson & Rehnberg, 2008).

Figur 34. Årta (VU) och skedand är exempel på lite "exklusivare" simänder som trivs i den blå bården. Foto: Magnus Nilsson.

Erfarenheter av skötsel från Asköviken (Johansson & Rehnberg, 2008):

- Fortsatt nedpressning av rotfilten i syfte att åstadkomma en blå bård. Görs lämpligen i samband med slått/putsningen av strandängarna.
- Slå/puts strandängarna årligen under hösten (efter 15/7). Detta gäller främst de ängar som idag inte har någon annan form av hävd. I de områden där bete förekommer behöver man eventuellt endast putsa de områden där djuren av en eller annan anledning har svårt att nå fram till, eller har betat dåligt.
- Betesdjurens störning av markskiktet är ett mycket viktig inslag i upprätthållandet och bevarandet av den blå bården. Störningen som djuren åstadkommer är också viktigt för många av de växter och djur som lever på ängarna. Betesdriften skall därför även fortsättningsvis vara ett stående inslag i hävden
- Tuvor kan medföra ett försvårande inslag i skötseln av ängarna, men de utgör utmärkta boplatser för ett flertal fågelarter.
- Håll efter uppväxande buskar och sly i de områden som av en eller annan anledning inte kan slås/putsas med maskin.

Skötselområde 5: Buskmark i nordväst

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

Beskrivning

Längs den västligaste delen av Täljövikens norra strand växer unga lövträd av björk och al, samt buskar av företrädesvis vide (Ekologigruppen 2009). Närhet till större träd är problematiskt för en framtida fågellokal med öppna marker eftersom de får en oönskad funktion som utkiksplatser för kråkfåglar som spanar efter bon och ungar av markhäckande fåglar.

Buskmarkerna består till största delen av igenväxningsvegetation på strandängar, men i område 5 har de utvecklats till naturvärden i form av skydd och häckningsmiljö för fåglar som näktergal, rosenfink och kärrsångare. Övriga buskmarker ingår i skötselområdena för strandängar, i t.ex. område 1.3.,

Engångsåtgärder

Skötseln äger rum i form av slyröjning där träd, oavsett storlek och ålder, tas bort. Vide och andra buskar lämnas kvar, varvid den ökade solinstrålningen och minskade konkurrensen kommer att ge buskarna ökade möjligheter att bre ut sig. Röjningen sker företrädesvis under slutet av sommaren för att något minska det uppslag av sly som kommer från alens rötter och stubbar. (Buskar på strandängar i andra områden betraktas dock som igenväxningsvegetation och där består skötseln av strandängsrestaurering med avverkning av de flesta buskar som följd.)

Löpande skötsel

Röjningsarbetet behöver upprepas ungefär vart tionde år och i samband med borttagande av träd, kan det också vara meningsfullt att röja bland buskarna för att skapa luckor i vegetationen.

Skötselområde 6. Alkärr

Beskrivning

I områdets norra del har ett alkärr vuxit upp på en tidigare strandäng, under en period av minskad hävd, förmodligen för ca 70-80 år sedan. Varför det blivit så kan bero på ägogränser, fällindelning och markförhållanden. Även om skogen kan anses vara en igenväxningsvegetation på tidigare hävdad öppen mark, så har skogen fått nya värden ur både natur- och rekreationssynpunkt. Den rödlistade mindre hackspetten (NT) och stjärtmes (signalart) påträffades vid fältbesök under häckningstid.

Figur 35. Mindre hackspett (NT) och stjärtmes (signalart) påträffades i alkärret. Foto: Magnus Nilsson

Stammarna börjar bli grova och antydningar till sockelbildning förekommer. Ett försök att räkna årsringar på ett fällt träd gjorde gällande att de var drygt 70-80 år, dvs äldre än övriga lövträd (främst björk) som uppkommit på betesmarken. Alskogen kan dock störa målbilden av ett öppet hävdad skärgårdslandskap med strandängar. Vill man återskapa ett historiskt landskap kan den tas bort, men med tanke på de nya värden som bildats och på att det i övrigt ändå är så stora arealer som ska restaureras kan den gott stå kvar.

Engångsåtgärder

Ett sätt att skapa tillgänglighet och göra området spännande och mer varierat för besökare är att anlägga ett spångsystem genom alskogen. Man kan också tänka sig ett fågeltorn i kanten mot strandäng/vassområde.

Löpande skötsel

Röjning av uppkommande sly så att skogen inte brer ut sig ytterligare.

Skötselområde 7. Åkerholme.

Beskrivning

I den kultiverade betesmarken/åkern ligger en åkerholme precis intill Svinningevägen som består av hassel och lövträd. På norra sidan Täljöviken finns flera åkerholmar i detaljplaneområdet för kommande bebyggelse, men dessa ingår ej i skötselplanen.

Figur 36. Åkerholme med hasselbuskar intill Svinningevägen

Engångsåtgärder

Då åkerholmen vid Svinningevägen lämpar sig som rastplats för cyklister bör en sådan enkel iordningställas med bänkar. Förslagsvis leder man sedan en stig ner till den gångstig som löper parallellt med Täljöviken och till den rastplats som föreslås där. En passage över stängsel krävs eventuellt.

Skötselområde 8: Berg vid strandängen närmast Näsudden

Beskrivning

Mitt i strandängen, inte långt från Näsuddens naturreservat ligger ett litet berg omgärdat av lövträd. Det skulle kunna vara en fin målpunkt och trevlig picnicplats.

Engångsåtgärder

Röj lövsly runt och på berget och på strandängen. Bevara ett par vidkroniga träd som ej är att betrakta som igenväxningsvegetation utan som fått växa upp under perioder av hävd. Eftersom berget sticker upp i strandängen kan träden dock innebära en fara för eventuella vadare då de kan nyttjas som utsiktspunkter för rov- och kråkfåglar. Det är därför viktigt att det är vid ett ytterst begränsat område som träden lämnas.

Löpande skötsel

Berget ingår i betesfällan och grässlänter runt om får betas kontinuerligt.

Figur 38. Det lilla berget i bakgrunden sticker upp i strandängen. Runt berget har en hel del träd vuxit upp.

Artinriktad skötsel

De rödlistade arter som är kända från utredningsområdet har listats i tabell 3, nedan. Trots att det ofta är osäker vilka exakta levnadsbetingelser som gynnar en viss art rödlistad art, är det önskvärt att ha så goda kunskaper som möjligt om hur arterna kan gynnas. I nedanstående tabell har vi kortfattat angivit de rödlistade arternas krav på levnadsbeting och ger också förslag på lämplig skötsel för dessa arter.

Svenskt namn	Rödlistad art, (hot-kategori)	EU:s Habitat-/ Fågeldirektiv (xx= prioriterad art)	Viktigaste krav på miljön	Lämplig skötsel
Fåglar				
Skogsduva	NT		Håligheter för häckning	Lämna många träd som får bli gamla och ihåliga.
Ortolansparv	VU	X	Småskaligt och varierat jordbrukslandskap	Aktivt brukande av åkermarker. Hävda betesmarkerna.
Gräshoppsångare	NT		Öppna, fuktiga högrötsängar.	Extensiv skötsel (öppethållande viktigt) av fuktiga gräsmarker
Göktyta	VU		Varierat landskap med halvöppna miljöer. Håligheter för häckning.	Hävda betesmarkerna. Vidmakthåll halvöppna, lövrika miljöer.
Mindre hackspett	NT		Riklig förekomst av död lövved.	Tillskapa riklig tillgång på död lövved i ett flertal områden.
Hörsångare	NT		Kustnära torra betesmarker med större enbuskar.	Hävda och håll öppet torra betesmarker och gynna enbuskar i dessa.
Rosenfink	NT		Lövsly och buskmarker.	Spara och upprätthåll miljöer med mycket buskar och unga successioner av löv.
Fisktärna	-	X	Grunda vatten med mycket fisk. Ostörda häckplatser.	Gynna god tillgång på fisk. Skydda häckplatserna.
Stenskvätta	NT		Torra, steniga, öppna ytor.	Hävda torra betesmarker. Håll gårdsplaner och liknande öppna.
Sånglärka	NT		Åkermark med inslag av småbiotoper.	Aktivt åkerbruk. Skötsel av småbiotoper.
Törnskata	NT		Öppna gräsmarker med förekomst av buskar.	Hävda gräsmarker och spara buskar i dessa.
Vitkindad gås		X	Hävdade fuktiga gräsmarker, skyddade häckningsplatser.	Hävda (bete eller slätter) fuktiga gräsmarker. Skydda häckningsplatserna.
Fiskgjuse		X	God fisktillgång, ostörda häckningsplatser.	Gynna fisktillgången. Skydda häckningsplatserna.
Fjärilar				
Jungfrulinpraktmal	NT		Gräsmarker med jungfrulin.	Hävda torra betesmarker gärna torra betesmarker bete.
Lavar				
Almlav	NT		Gamla lövträd med god ljusstillgång.	Skapa/vidmakthåll miljöer med gamla ädellövträd och god ljusstillgång.
Svampar				
Narrporing	DD		Tillgång på kraftigt rötad ved av alm, bok och gran.	Gynna förekomst av död ved av alm och gran.

Uppföljning av skötsel

Skötselplan för
Täljövikens strandängar
Version: 2.4
Datum: 2015-02-15

Hävd av strandängarna

Den återupptagna hävden bedöms tydligast ge effekt på florán och på fågellivet. Fasta provytor för uppföljning av vegetation bör anläggas inom det hävdade området. Det är viktigt att inventering av dessa sker en eller helst två säsonger innan hävden återupptas. Därefter kan uppföljning ske ca vart tredje år. Fågelfaunan kan följas med löpande häckfågelinventering årligen.

Påverkan från aktivitet på spänger och stig

Människors påverkan på fågellivet kan följas upp genom en häckfågelinventering, där häckande fåglar inventeras årligen under den inledande 10-årsperioden. Inventeringen utformas så att resultat kan jämföras med områden med litet besöksstryck, t.ex. de större strandängarna inom Näsuddens naturreservat. Om störningarna från människor skulle visa sig påtagligt hämma fågelhäckningar, bör kanalisering av besökare förstärkas ytterligare.

Referenser

Tryckta källor

Alexandersson, H & Forshed, N. 1986: Stränder vid fågelsjöar. Om fuktängar, mader och vassar i odlingslandskapet. LT:s förlag, Stockholm.

Ekologigruppen, 2012: Långhundraledens västra gren. En vandringsled längs Långhundraleden - Från Täljöviken till Stavaviken.

Ekologigruppen, Tyresö Kommun, 2014: Skötselplan Tyresö strand

Ekologigruppen, 2013: Täljöviken i Österåkers kommun, Skötselplan för strandängar inom detaljplan.

Ekologigruppen, 2006. Naturvärden kring Täljöviken. Inventering och naturvärdesbedömning

Johansson, E. & Rehnberg, M, 2008: Askövikens "blå bädd".

Rehnberg, M. 2008: Bladvassen i Asköviken- Detaljplan för restaurering och löpande skötsel

Digitala källor

Artdatabanken, rödlistan 2010.

Artportalen, fåglar

Muntliga källor

Jan Franzén, kommunekolog, Sigtuna

Mårten Pehrsson, kommunekolog, Österåker

Jan-Inge Tobiasson, Länsstyrelsen Västmanland.